

Täysistunto

Tiistai 30.5.2017 klo 14.01—18.07

10. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2016

Kertomus K 4/2017 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 2/2017 vp

Ainoa käsittely

Puhemies Maria Lohela: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 10. asia. Käsitelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 2/2017 vp.

Keskustelu

17.50 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Me saamme vuosittain Pohjoismaiden neuvoston, Etyjin parlamentaarisen valtuuskunnan ja Eurooppa-neuvoston kertomukset. Ja nyt tänä vuonna omaksuttiin uusi tarkastelutapa: ulkoasiainvaliokunnassa otimme yhdellä kertaa kaikkien näiden valtuuskuntien puheenjohtajat ja sihteerit kuultaviksi ja kävimme keskustelun paitsi viime vuodesta myös erityisesti ajankohtaisista kysymyksistä niin, että myös näiden neuvostojen välillä voitiin käsitellä ajankohaisia asioita. Tämä uudistus on osoittautunut toimivaksi tavaksi lisätä tiedonvaihtoa kansainvälisistä kysymyksistä eri toimijoiden kesken.

Pohjoismaiden neuvoston osalta korostan aluksi, että UaV pitää hyvin myönteisenä, että Pohjoismaiden neuvosto on viime vuosina käsitellyt yhä enemmän ulko- ja turvallisuuspoliittisia kysymyksiä. On tärkeää, että myös tämän foorumin tarjoamat mahdollisuudet keskustella Suomen turvallisuuteen liittyvistä seikoista hyödynnetään. Ylipäänsä Pohjoismaiden ulko-, turvallisuus- ja puolustuspoliittisen yhteistyön merkitys on Suomelle hyvin keskeinen. Yhdessä toimien voimme vahvistaa alueemme turvallisuutta ja voimistaa vaikutustamme kansainvälisissä kysymyksissä.

Puolustuspoliittisen yhteistyön osalta Pohjoismaiden neuvosto kävi kertomusvuonna 16 keskusteluja Nordefcon puheenjohtajana toimineen Tanskan johdolla. Esillä olivat muun muassa Itämeren alueen turvallisuustilanne ja yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa. UaV pitää myös myönteisenä, että YK:n kestävä kehityksen ohjelma Agenda 2030 oli esillä Pohjoismaiden neuvoston kokouksissa ja Pohjoismaat ovat ryhtyneet selvittämään keinoja edistää yhteispohjoismaisesti kestävä kehityksen tavoitteita. Monet Agenda 2030 -tavoitteista ovat niin Suomen kuin muiden Pohjoismaiden ulkopoliittikan ja kehitysyhteistyön keskiössä, ja on luontevaa, että niiden ympärillä tehdään tiivistä pohjoismaista yhteistyötä.

Arvoisa puhemies! Pohjoismaiden ja Venäjän välisen yhteistyön osalta UaV korostaa parlamentaarisen vuoropuhelun jatkamisen tärkeyttä, vaikka yhteistyötä Venäjän kanssa ei edelleenkään voida tehdä normaaliin tapaan. On hyvä, että tämä dialogia korostava lähestymistapa painottuu myös Pohjoismaiden ministerineuvoston kertomusvuonna hyväksymässä Venäjä-selonteossa. Valiokunta pitää niin ikään myönteisenä, että Luoteis-Venäjäl-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

lä on pystytty käynnistämään vuoden 16 aikana yhteistyöohjelmia, muun muassa ympäristön ja ilmaston aloilla.

Maahanmuuttoon liittyvissä kysymyksissä Pohjoismaiden yhteistyö on ollut kertomusvuonnakin tiivistä. Ulkoasiainvaliokunta pitää erityisen myönteisenä Pohjoismaiden päätöstä yhteisen kotouttamisen osaamiskeskuksen perustamisesta Tukholmaan. Pakolaiskriisin seurauksena Tanskan ja Ruotsin käyttöönottatut rajatarkastukset kertomusvuoden aikana sotivat Pohjoismaiden välisen vapaan liikkuvuuden periaatetta vastaan. Siihen liittyen ulkoasiainvaliokunta korostaa, että muuttoliikkeeseen liittyvät kysymykset on pyrittävä ratkomaan tiivistämällä pohjoismaista ja EU-yhteistyötä ja pyrkimyksenä tulee olla Pohjoismaiden välisten rajatarkastusten lopettaminen. Valiokunta huomioi tyytyväisyydellä, että viimeaikainen kehitys on liikkunut tähän suuntaan.

Vapaan liikkuvuuden osalta ulkoasiainvaliokunta korostaa myös rajaesteiden purkamisen tärkeyttä. Pidämme valiokunnassa hyvänä, että rajaestetyöhön panostamista on jatkettu kertomusvuonna, ja se on myös nostettu Suomen kuluvan vuoden Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtajuuskauden läpileikkaavaksi teemaksi. Rajaesteiden purkamisen ohella tärkeää on niiden ennaltaehkäisy uutta lainsäädäntöä luotaessa.

Arvoisa puhemies! Katsomme ulkoasiainvaliokunnassa, että parlamentaarikkojen osallistuminen pohjoismaiseen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistämiseen Pohjoismaiden neuvoston piirissä on jatkossakin tärkeää. On hyvä, että nämä aiheet on huomioitu Suomen puheenjohtajuuskauden ohjelmassa. Puheenjohtajuuskausi antaa Suomelle merkittävän mahdollisuuden tuoda keskusteltavaksi ajankohtaisia kansainvälisiä asioita meille tärkeässä pohjoismaisessa kontaktissa.

17.55 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kiitoksia valiokunnan puheenjohtajalle tuosta teidän mietintönne esittelystä. Näin Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan jäsenenä ja myös sen rajaestetyöryhmän puheenjohtajana olen erittäin iloinen, että valiokunta oli omassa mietinnössään kiinnittänyt huomiota rajaseutujen kysymyksiin ja rajaesteisiin. Vaikka me olemme yhteisessä Euroopan unionissa, niin valitettavasti silti meillä on edelleen myös EU- ja Pohjoismaiden välillä varsin paljon rajaesteitä, puhumattakaan sitten siitä, minkälaiseksi niiden poistaminen ja ratkaisu menee sellaisten Pohjoismaiden kanssa, jotka eivät ole EU:ssa. Mutta olemme kuitenkin Pohjoismaiden neuvoston varsin pitkällä ja hyvällä toiminnalla pystyneet niitä paljon poistamaan, ja jollain lailla se ehkä nyt hakee myös uutta muotoaan, miten rajaestetyötä saataisiin vielä tehostettua.

Rajaestetyöryhmä on lähestynyt kaikkien parlamenttien puhemiehiä, ja toiveena olisi myös, että parlamenteissa käytäisiin läpi se, miten voitaisiin jo siinä lainsäädäntötyön vaiheessa huomioida se, ettei uusia rajaesteitä tulisi. Suomessa jossain määrin tällaistaakin harkintaa tehdään, mutta se ei ole kovinkaan järjestelmällistä, puhumattakaan siitä, että se käytäisiin järjestelmällisesti kaikissa Pohjoismaissa läpi.

Koko ajan saadaan muutamia rajaesteitä purettua. On ollut hienoa, että Suomi viime vuonna johti rajaesteneuvoston työtä Risto E. J. Penttilän toimesta, ja yhteistyö uuden puheenjohtajan kanssa jatkuu tänä vuonna erinomaisena. Mutta siihen tarvitaan myös vahvaa poliittista sitoutumista, että rajaesteitä saadaan poistettua.

Kieltämättä tilanne oli viime vuonna hieman erikoinen, kun näille Pohjoismaiden sisäisille vapaille rajoille tulikin yhtäkkiä rajatarkastuksia. Niistä sitten luovuttiin aika pian pohjoisessa, ja nyt viimeisimmän tiedon mukaan myös tuolla Ruotsin ja Tanskan välissä niistä aletaan luopumaan. Ovathan ne tietenkin tuoneet tavan ihmisille aika paljon kom-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

mervenkkejä, kun niitä ei ole siellä vuosikymmeniin samassa määrin näkyvästi ollut. Se ei suinkaan tarkoita sitä, etteikö raja olisi ollut valvottu.

Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää valiokuntaa siitä, että otitte mietinnössänne esille asian liittyen Venäjä-yhteistyöhön. Se on ollut Pohjoismaiden neuvostolle totta kai aika vaikeaa Krimin tilanteen seurauksena, ja se ehkä välittyy myös Arktisen neuvoston yhteistyöstä, mutta olisi hyvä, että pystyttäisiin kuitenkin ympäristö- ja ilmastokysymyksissä yhteistyötä tekemään, koska jos jonkinlaisia katastrofeja siellä sattuisi, niin ilmasto on kuitenkin yhteinen, niin että sitten ne ongelmat heijastuvat kyllä valtakunnan rajojen yli. Siksi uusiutuvan energian panostukset ovat tärkeitä ja se, että mustaa hiiltä koetetaan hillitä taas Arktisen neuvoston puolella, jossa kaikki Pohjoismaat ovat yhdessä. Eli nämä limittyvät molempien, Pohjoismaiden neuvoston ja Arktisen neuvoston, toimintaan.

Haluaisin vielä tästä viime vuoden raportista nostaa esille sen, että varsin paljon kollegoiden kanssa olemme pohtineet liikennepolitiikan kysymyksiä ja myös työmarkkinoiden kysymyksiä, joita pohjoismaissa on agendalla. Pohjoismaiden neuvosto teki Poul Nielsonin työmarkkinaraportin, ja siinä, miten saisimme sitä eteenpäin, on kyllä vielä monia sellaisia asioita kuten vaikkapa se, että työttömyyskassamaksut siirtyisivät maasta toiseen, ja se, miten sosiaaliturvamaksut menisivät yksi yhteen, jos tulee työttömyyttä. On paljon tällaista pientä juridiikkaa, joka kuitenkin ihmisten henkilökohtaisessa elämässä saattaa olla varsin suuri asia.

Rajat ylittävistä liikennehankkeista, nyt kun uutta TEN-T-verkkoa ja päivitystä Euroopan tasolla tehdään. Olisi erittäin tärkeää, että Pohjoismaat ajaisivat sinne näitä pohjoisen hankkeita: sitä, että saadaan Suomi ja Ruotsi yhdistettyä raiteiden kautta — sieltä ei puutu kuin 10 kilometriä sähköistettävää pätkää — sitä, että saataisiin Jäämerelle vihonviimein rataa. Norja on kyllä siinä aktiivinen, mutta pelimerkit ovat sitten saattaneet olla tässä maassa vähän vähäisempiä.

Ja sitten vielä lopussa haluan painottaa sitä, että meillä on olemassa rajaesteneuvontatoimielin, joka on Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittama, ja myös maakuntaliitot ovat olleet siinä mukana. Suomella on Suomen ja Ruotsin rajalla ja Suomen ja Norjan rajalla kaksi henkilöä, jotka tekevät sitä käytännön työtä yrittäjien ja asukkaiden kanssa. Tälle pitäisi saada vakiintunut muoto, kuten on Ruotsin ja Norjan rajaesteneuvontojen välillä, eikä aina pätkittäin hakea rahoituksen varmistamista.

18.00 Jukka Gustafsson sd: Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuunnella puheenjohtaja Matti Vanhasen puheenvuoro ja laaja esittely Pohjoismaiden neuvoston toimintakertomuksesta. Samalla kun kuuntelin teitä, niin ajattelin ehkä vähän syvällisemminkin tätä tilannetta, jossa nyt eletään Suomessa ja Pohjoismaissa. Kun ympärillä on tämä brexit-ilmapiiiri, Trumpin suojasää ja niin edelleen, niin kyllä helposti tulee mieleen ja korostuu se, kuinka tärkeää tämä pohjoismainen yhteistyö eri muodoissaan on, koska meillä on kuitenkin aidosti yhteinen arvopohja, niin kuin nyt kävi ilmi näistä esimerkeistä, kun haetaan työmarkkinatilanteen, työttömyyskassojen, sosiaaliturvan ja muun kautta läheisempää ja tiiviimpää yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Kiitoksia hyvistä puheenvuoroista, joita tämän asian ympärillä pidettiin.

18.01 Pia Viitanen sd: Arvoisa rouva puhemies! Minullekaan tämä pohjoismainen yhteistyö ei ole sillä tavalla henkilökohtaisesti niin tuttua, en ole jäsenenä näissä neuvostoissa ja muissa, mutta tällaisen yleispiirteisen puheenvuoron voisin kyllä ihan mielelläni

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

edustaja Gustafssonin tyyliin tässä käyttää, koska minä näen ihan samalla tavalla. Olen sitä aika usein miettinytkin ja kuunnellut joskus niitä keskusteluja tässä salissa, kuinka tärkeää onkaan eri sektoreilla huomioida pohjoismaisen yhteistyön tiivistyminen ja sen mahdollisuudet, oli sitten kysymys monesta asiasta. Edustaja Gustafsson mainitsi muun muassa nämä brexitin jälkeiset maailmat ja muut, ja se varmasti kuvastaa aika hyvin, miksi tarvitsemme tällaista tietynlaista yhteistä arvopohjaa olevien maiden yhteistyötä.

Valiokunta on tässä tehnyt hyvää työtä, ja minun mielestäni oli tärkeä muun muassa se huomio, että siellä korostetaan tätä Pohjoismaiden ja Venäjän mahdollisuutta tehdä parlamentaarisesti yhteistyötä. Se on minusta sinänsä hyvin tärkeää, ja vaikka asiat ovat usein vaikeita ja muuta, näen sen kyllä kokonaisedun kannalta hyvänä linjanvetona. Tästähän meillä sinänsä on varmasti kotimaassa sekä vähän huonompia että parempia esimerkkejä olemassa, mutta minusta on tärkeää nyt, että nimenomaisesti tämä valiokunnan linjaus kulkee sen suuntaisesti, että tätä parlamentaarista yhteistyötä halutaan pitää yllä.

18.03 Matti Vanhanen kesk: Arvoisa puhemies! Edustaja Gustafsson, tällainen syvempi havainto on kyllä aivan kohdallaan. Kyllä Pohjoismaat muodostavat koko maailmassa, voi sanoa, ainutlaatuisen yhteisön, että viisi itsenäistä valtiota ovat niin lähelle kulttuurisesti ja, voi sanoa, koko hyvinvointimallinsa osalta ja lainsäädäntönsä kautta tulleet. Tällä Pohjoismaiden neuvoston parlamentaarikkojen ja lainsäätäjien jatkuvalla vuoropuhelulla on ollut varmaan erittäin merkittävä taustavaikutus siihen, että tämäntyyppistä yhdentymistä on tapahtunut.

Onhan se ollut havaittavissa nyt, minä uskon, kaikessa kansainvälisessä yhteistyössä — Pohjoismaiden neuvostossa mutta myös muussa yhteistyössä — että maailman käydessä ympärillä levottomaksi se on johtanut siihen, että kaikki Pohjoismaat jotenkin katsovat toisiinsa. Se on meille iso voimavara, että meillä tällainen yhteisö on. Tämä dialogin aikaansaaminen myös Venäjän suuntaan: kun vertaa sitä, mitä meillä on Pohjoismaiden kesken, ihan ihmisten arkipäiväisellä tasolla, niin Venäjän suuntaan tällainen aito dialogi on tosiasiaa puuttunut aina. Se on ollut viranomaisyhteistyötä korkeimpien poliitikkojen ja myös bisneksen puolella. Mutta aidosti sellainen, jossa melkein viikkotolkulla parlamentaarikot käyvät vuosittain keskusteluja, joissa oppivat ymmärtämään asioita samalla tavalla, on meiltä toiselta puolelta, 180 astetta, puuttunut kokonaan. Ja eipä sitä niin valtavan paljon ole myöskään Baltian maiden suuntaan, että kyllä tässä olisi opittavaa aika paljon, miten tämäntyyppisellä yhteistyöllä voitaisiin huomattavasti vakaampaa ympäristöä rakentaa.

18.04 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Ajattelin minäkin vielä tätä laajempaa pohjoismaista aspektia tässä käsitellä, kun se keskustelussa esiin nousi. Eilen pääministerit Pohjoismaista olivat koolla Bergenissä, ja viime vuoden linjaus sieltä vastaavasta kokouksesta taisi olla se, että Pohjoismaista tehdään maailman integroitunein alue. Täällä mainittiin salissa monet näistä maailman mullistuksista ja myllerryksistä, jotka ovat käynnissä. Pohjoismaat ovat kuitenkin historiallisesti aikamoinen menestystarina. Ei näin hyvinvointia ja vauraita valtioita, jotka pystyisivät tekemään niin laajalla rintamalla niin tiivistä yhteistyötä, kovinkaan monta maailmassa ole.

Sitten on paljon sellaisia akuutteja ajankohtaisia politiikan kysymyksiä, joissa Pohjoismaat hakevat liittolaisuuksia keskenään ja tekevät vaikuttamistyötä eri pöydissä, ja kyllähän näistä yksi liittyy vaikkapa uusiutuvan energian tavoitteisiin. Minkälainen biopolitoai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 60/2017 vp

neiden sekoitevelvoite tulee? Suomi asetti sen 30 prosenttiin, Ruotsi asettaa sen mahdollisesti jopa 50 prosenttiin, ja tämä meidän pitäisi pystyä sitten Euroopan unionissa myös lobbamaan sille tasolle, että pystymme mahdollisimman nopeasti myös pääsemään fossiilista polttoaineista eroon.

Viime vuonna Pohjoismaiden neuvostossa erityisesti käsiteltiin myös tätä globaalia kontekstia, sitä, miten Pohjoismaat voisivat toimia jos eivät G20-pöydissä niin sillä tasolla, ja kyllähän yksi esimerkki siihen on se, että Ruotsi on tällä hetkellä YK:n turvallisuusneuvoston jäsen. Se on erittäin merkittävää kaikille muillekin Pohjoismaille aina, jos YK:n turvallisuusneuvostossa joku meistä on.

Ja myös Pohjoismaiden Investointipankilla, joka juhlisti viime vuonna tasavuotia ja jossa myös baltit ovat matkassa, on ollut erittäin tärkeä rooli myös siinä, miten Pohjoismaiden ja Baltian välistä yhteistyötä on voitu tiivistää.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 4/2017 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.